

Företagspolicy för Ulricehamns kommun och dess bolag

1 Bakgrund

Kommunallagen ställer krav på kommunalt inflytande och kontroll över all kommunal verksamhet, även den som ägs och bedrivs i bolagsform. De kommunalt ägda bolagen representerar stora tillgångar som kommunfullmäktige har ett politiskt och ekonomiskt ansvar för, vilket erfordrar en löpande uppsikt över bolagens utveckling, resultat och ställning. Det är också viktigt att skapa likartade och goda förutsättningar för de verksamheter som Ulricehamns kommun äger och förvaltar oavsett den juridiska formen. Detta innebär att en klar och tydlig bild över varför kommunen äger bolagen, måste utvecklas och kommuniceras samt att det ska redogöras för hur den framtida utvecklingen av bolagen ska ske. Genom att använda och utveckla de formella styrinstrumenten, såsom bland annat företagspolicy och ägardirektiv, i dialog med bolagens ledning, kan grunden läggas för en kultur som gör det möjligt att styra och följa upp att verksamheten i bolagen utvecklas i önskad riktning.

2 Syfte

Syftet med företagspolicy är dels att förtydliga det gemensamma regelverket för att utveckla den kommunala verksamheten och att fastslå rollfördelningen mellan kommunen som ägare och bolagen, utifrån aktiebolagslagen och kommunallagen, dels att tydliggöra styrelsens roll och ansvar i bolagen.

Syftet är också att i så hög grad som möjligt utveckla gemensamma förhållningssätt och en gemensam kultur.

3 Bolagsformen

Målet är att bolagen ska bedriva sin verksamhet ekonomiskt självbärande utan kommunala bidrag och generera en skälig avkastning på insatt kapital. Undantag kan vara bolag där andra skäl än ekonomiska ligger till grund för bolagsformen.

4 Ägarroll

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ och har därigenom det yttersta ansvaret för kommunens bolag.

Kommunfullmäktige skall enligt kommunallagen 3 kap 16-18 §§

- fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten.
- utse samtliga styrelseledamöter.
- ta ställning innan sådana beslut i verksamheten fattas som är av principiellt slag eller av större vikt.

- utse minst en lekmannarevisor.

Kommunen som ägare utövar således formellt sin roll gentemot bolagen genom att

- fastställa bolagsordningar
- formulera direktiv
- utse styrelser samt ordförande och vice ordförande
- utse lekmannarevisorer
- utser och lämnar instruktioner för kommunens ombud via bolagsstämmor
- fullmäktige ska ta ställning i frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt innan beslut fattas av bolaget
- fullmäktiges ledamöter har rätt att ställa fråga till ordförande i kommunalt bolag

Därutöver har kommunen fastställt övergripande direktiv och riktlinjer som gäller generellt för kommunens verksamheter. Bolagen ska känna till dessa samt verka för att intentionerna i dessa i tillämpliga delar följs och inarbetas i bolagens egna direktiv och riktlinjer.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens roll är enligt 6 kap kommunallagen

- att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter,
- ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs av kommunens bolag.

Kommunstyrelsen ansvarar för upprättande av årsredovisning och den sammanställda redovisningen över hela kommunkoncernens verksamhet.

Kommunstyrelsen lämnar information och uppdrag till moderbolagets styrelse och VD.

Moderbolaget

Genom att tillskapa en bolagskoncern med ett moderbolag blir det en mer aktiv ägarstyrning genom moderbolaget. Moderbolaget utgör en legal plattform i syfte att åstadkomma bättre verksamhetssamordning och ekonomiska fördelar av den totala kommunala organisationen.

Moderbolagets styrelse

Förutom rollen som aktiv koncernstyrelse har moderbolagets styrelse uppgiften att vara samordnare av dotterbolagens mål och verksamhet i förhållande till den övriga kommunala koncernen. Moderbolagets styrelse är den viktigaste länken i styrprocessen mellan kommunen och bolagskoncernen. Det är genom dess agerande som kommunens planer och ambitioner kan konkretiseras i bolagssfären.

Moderbolagets styrelse tar emot beslut från ägaren via bolagsstämman och i frågor som reglerats via direktiv, direkt från kommunstyrelsen.

Moderbolagets styrelse kommunicerar med kommunstyrelsen och dotterbolagens styrelser med VD och via VD med bolagsorganisationen i övrigt.

5 Ägarstyrning

Bolagsordning

Bolagsordningen lägger grunden för bolagets existens. I den anges vad bolaget ska ägna sig åt, d v s föremålet för bolagets verksamhet och ett antal grundläggande regler för aktiekapital, styrelsesammansättning, räkenskapsår och vilka ärenden som ska förekomma på ordinarie stämma. Av bolagsordningen ska det kommunala ändamålet för verksamheten framgå.

Direktiv

Direktiv som beslutas på bolagsstämman är bindande för bolaget och dess ledning. Företagspolicy och ägardirektiv som är antagna av kommunfullmäktige överlämnas via ombud till bolagsstämman. Ägardirektiven, som är individuella, anger riktning, ramar och mål för det specifika bolaget med utgångspunkt för det kommunala ändamålet. Syftet med ägardirektiven är att ge övergripande strategiska riktlinjer till bolagets ledning. Ägardirektiven är strukturerade på likartat sätt för samtliga bolag.

Ägardirektivens struktur och innehåll

- Ändamåls- och verksamhetsdirektiv
Kommunala ändamålet anger varför kommunen äger bolaget
- Samordnings- och konkreta verksamhetsdirektiv
Målsättning för miljö, kvalitet, marknad etc, direktiv som anger hur bolaget förväntas verka och utvecklas
- Ekonomiska direktiv
Ekonomiska mål som anger vilken lönsamhet och självfinansieringsgrad bolaget förväntas ha utifrån ägarens krav och förväntningar på bolaget.
- Informationsdirektiv
Frågor som ska vara föremål för KF:s ställningstagande före beslut i bolaget är frågor som kan vara av strategisk och principiell betydelse för bolaget och kommunen.

Uppföljning av ägardirektiven innebär att bolaget i sin förvaltningsberättelse ska redogöra för hur bolaget utvecklas i förhållande till ägarens intentioner.

Varje bolag ska i sina ägardirektiv ha en konkret beskrivning av ändamålet i bolagsordningen. Detta innebär en formulering av vilka motiv kommunen har som ägare för att bedriva verksamheten, vilka särskilda uppgifter/mål bolaget har att lösa och vilka restriktioner i verksamheten som ägaren vill ange.

Ägardirektiven ska vara enkla och tydliga. Direktiven ska dessutom upprättas i samråd med bolagen för att dessa ska kunna ta ansvar för de uppgifter som i samförstånd lagts på dem. Viktiga inslag i ägarstyrningen är ett aktivt styrelsearbete och förtroende mellan ägaren och av denne utsedda styrelsen. En plan för möte mellan ägare och bolagsledning upprättas årligen av kommunstyrelsen som har ansvar för uppsikten avseende de kommunalt ägda bolagen.

Ägardirektiven för respektive bolag antas av kommunfullmäktige och fastställs därefter på extra eller ordinarie bolagsstämma. Kommunstyrelsen svarar för att direktiv och företagspolicy är aktuella och föreslår eventuella förändringar för beslut i kommunfullmäktige.

Som moderbolag i aktiebolagsrättslig koncern svarar bolaget för att direktiv som gäller moderbolag även gäller för dotterbolag.

6 Styrelsearbetet

Det är ägarens ansvar att tillsätta en styrelse med förutsättningar att rätt tillvarata bolagets och ägarens intressen samt att ge styrelsen mandat att aktivt verka inom givna ramar. Kommunfullmäktige kan välja mellan en styrelse med representanter från de politiska partierna eller en styrelse med såväl ledamöter som representerar politiska partier som ledamöter som ytterligare tillför branschkompetens eller annan fackkompetens.

Alla frågor som rör verkställande direktörens anställningsförhållande beslutas av styrelsen. För dotterbolagens styrelser gäller att samråd med moderbolagets styrelse ska ske, innan verkställande direktören utses. Styrelsen ska även samråda med moderbolagets styrelse avseende anställnings- och lönevillkor för verkställande direktör.

I ett särskilt dokument ska följande information lämnas om verkställande direktören:

- Ålder, huvudsaklig utbildning och arbetslivserfarenhet.
- Väsentliga uppdrag i andra företag och organisationer.
- Väsentliga aktieinnehav och intressen i företag som bolaget har affärsförbindelser med.

Styrelserna i bolagen ska upprätta en arbetsordning för sitt arbete. Häri innefattas roll- och ansvarsfördelning mellan styrelse och verkställande direktör samt arbetsformer för styrelsen. Styrelsen skall utforma en särskild VD instruktion. I arbetsordningen för styrelsen ingår även att utforma ett årligt program för styrelsearbetet.

Styrelsen ska i sin planering beakta kommunens tidplan för rapportering av bokslut, delårsrapport och övrig information som ska lämnas till ägaren.

Styrelsen ansvarar för att den finansiella rapporteringen är klar och tydlig, följer gällande regelverk och ger en rättvisande bild av bolagets ekonomiska läge och möjligheter. Bolagets finansiella rapportering ska vara i överensstämmelse med god redovisningssed.

Styrelsen skall årligen i en särskild bolagsstyrningsrapport eller i annan skriftlig form lämna rapport till kommunstyrelsen gällande:

- om utvärdering av verkställande direktörens och styrelsens arbete genomförts
- hur styrelsearbetet bedrivits, inkluderande eventuell arbetsfördelning, antal sammanträden samt genomsnittlig närvaro
- hur den interna kontrollen, både vad gäller uppfyllande av bolagets syfte, av ägaren beslutade verksamhetsmål och finansiell rapportering, är organiserad och hur väl den fungerat under senaste räkenskapsåret
- hur bolagets risker bedömts och följts upp
- hur bolaget kommunicerar med revisorerna och lekmannarevisorerna
- vilka ärenden som bolaget överlämnat till kommunen för ställningstagande

7 Kommunstyrelsens insyn och information

Bolagets ledning är skyldig att fortlöpande på kommunstyrelsens begäran informera om bolagets ekonomiska och verksamhetsmässiga utveckling. Informationen kan lämnas vid sammanträden som kommunstyrelsen kallar bolagets företrädare till eller skriftligt om så erfordras. Bolagen är dessutom skyldiga att informera kommunstyrelsen löpande om väsentliga händelser i verksamheten och i frågor som eventuellt kan bli föremål för kommunfullmäktiges ställningstagande innan beslut fattas av bolaget. I ägardirektiven definieras och exemplifieras begreppet ”principiell beskaffenhet eller annars av större vikt”. Det ankommer på kommunstyrelsen att med beaktande av kommunallagens bestämmelser avgöra om frågan ska tillställas kommunfullmäktige för ställningstagande.

8 Tvister

Varje bolag ska vid kommuninterna avtal undvika skiljedoms klausuler. Vid tvister mellan kommunen och kommunalt bolag eller mellan de kommunala bolagen inbördes, ska parterna genom inbördes förhandlingar söka träffa överenskommelse. Om samförstånd ej uppnås, rekommenderas parterna utan onödigt dröjsmål hänskjuta frågan till kommunstyrelsen för särskilt förlikningsförfarande.